

CARTI ȘI REVISTE

PEER GINT în românește

Avem astăzi în românește splendidă feerie a lui Ibsen. Și avem și norocul, că fantasticul poem scandinav este redat în versuri de un poet talentat, Adrian Maniu.

Arta de a traduce nu este atât de ușoară, cum își închipuie mulți. Iar când opera pe care o traduci este scrisă în versuri, dificultățile sunt de sigur și mai mari. Fiind vorba de traducerea unei opere poetice, traducătorul trebuie să aibă talentul special de a face să nu se simtă de loc personalitatea lui, lăsând să apară înaintea cititorului numai artistul pe care-l traduce. Și aceasta e cu atât mai greu astăzi, când fiecare individ care scrie, ține înaintea de toate, să-și exhibeze prețiosul său „eu”, neuitând a atrage mereu atențiunea asupra propriei sale personalități.

D. Maniu întâmpinând dificultăți mari cu o traducere literală, ne-a dat una literară a lui Peer Gint. Opera realizată de d-sa, ar fi fost reușită pe deplin, dacă evita unele expresii, care distonează cu fondul poemului, stricând — ici-colea — impresia ansamblului. Acele câteva expresii pe care le auzim zilnic în mahalalele românești și figurează în gazetele noastre politice, introduse de d. Maniu în Peer Gint, ne smulg brusc din mediul celei mai fantastice piese a lui Ibsen, trândindu-ne în ambianța prozaică a vieții noastre de toate zilele!

Iată-l, de o pildă, pe d-l... Titulescu (e adevărat, că d-l Maniu scrie Titulescu!) apărând spre uimirea și de-

Ibsen

zolearea noastră estetică — între maimuțele din mijlocul pădurii!

Peer Gint stă de vorbă cu una din ele:

*Măine îi aduc lui TIUTULESCU zahăr
Cănația m'a spurcat cu gunoia împuțită.*

Sau poate nu sunteți sătui de eternele... „pertractări” din partidele și gazetele noastre, iată că Maniu face ca această expresie introdusă de câțiva ani în jargonul nostru politic, să apară și în „prejura” satului Gizeh, în apropierea sfîrșitului din Egipt. Peer Gint sosește la Cairo, în asilul de nebuni. Ascultați:

*În adevăr, iată un bărbat înțelept, un spirit ales.
Aproape tot ce zice trece peste înțeles
(Privind în jur) Aici PERTRACTEAZA înțelepții?*

Și ca dovadă că ne aflăm, nu în mediul fantastic al lui Ibsen, ci în plin București, iată-l și pe... „noi înșine” vestitul principiu economic al unui partid politic de la noi! Trebuie să recunoaștem însă că traducătorul nu l-a inventat. E însuși Ibsen, care-și râde de acest principiu (în sens filosofic).

*Și mai departe îți pot spune de fiecare din noi
Că în adânc prin noi înșine — doagele ne înșepăim
Cu dopul lui noi-înșine ne astupăm și ne pecetluim
Fierbent prin noi înșine și-n eul nostru dospim!*

Și ca iluzia (sau mai bine... deziluzia) să fie completă față-o, în plină legendă scandinavă, și pe Basarabia noastră, care preocupă atât presa și opinia publică românească. Unul din personajele lui Peer Gint, numit Trompeter Strahle, vorbește:

*Mă visam în Basarabia, pînăntei regelui nostru să-i găsesc.
Am pe biroul meu o traducere literală, mot-à-mot, a lui
Peer Gint și nu găsesc Basarabia. De ce o fi introdus-o
traducătorul nostru? A vrut poate să facă, din poemul Ibsen-*

nian, o simplă adaptare, — dar atunci de ce nu l-a schimbat și pe Peer Gint în Petre Geantă?

Acestea-s observațiile ce aveam de făcut asupra traducerii d-lui Adrian Maniu. Altfel, lucrarea d-sale e o operă de o mare valoare. Cititorul va gusta din ea multe emoții estetice mai ales acolo unde poetul Maniu recurge la forma populară a versului românesc, ca de ex., în cântecul Solveighei care aduce mult aminte de frumoasele și dulcele noastre cântece populare de leagăn:

*Dormi în pace, dormi, feciorul meu
Că maica te-o legăna
Ea la ptept te-o desmierda
Toată viața ta, mereu.
Dormi, adormi, tu scumpul meu
Că maica te-o desmierda
Toată viața ta, mereu
Și veghiind, te-o legăna...*

DOCTORUL YGREC

CUVANTUL LIBER (15 Septembrie). — Cu prilejul acordării de premii teatrelor particulare, unii publiciști s-au întrebat: pentru ce numai teatrul? De ce mana Ministerului Artelor să nu cadă și asupra scriitorilor?

D. Davidescu crede că „ideea protecției cărții este fundamental greșită”.

„Editori se găsesc și azi — spune d-sa. A proteja cartea, înseamnă a proteja specula editorială, și a face loc în cadrul ei mediocrității, care s'ar strecura în această operație pe căile lătrălnice ale vieții ei de totdeauna. Cartea trebuie lăsată ca și azi la cursul pieții. Scriitorul bun, de bine, de rău, își va găsi el editorii lui. Cum însă nu va putea găsi prețuirea justă a muncii lui, statul trebuie să intervină pentru a-i asigura diferența dintre subvaluta de circulație a scrisului și dintre nevoile de existență ale scriitorului. Asta nu înseamnă altceva decât că statul are obligația să folosească posibilitățile de muncă ale scriitorului, potrivit cu demnitatea lui, în deosebitele funcții de care dispune”.

D. Mihai Ralea intervine într-o polemică, izbucnită între d-nii G. Topârceanu și Camil Petrescu. Cel din urmă îl ia de sus pe cel dintâi, fiindcă acesta nu-i posesorul unor diplome academice. D. Ralea, deși are două doctorate, nu-i așa de speriat de valoarea „petecelor de hârtie” școlare. D-sa reabilitează inteligența și auto-cultura.

În privința expresiilor ordinare, întrebate de d. Camil Petrescu — și mai ales atât de nedrept — d. Ralea amintește „că suntem o generație de sacrificiu, o generație dezorientată în timpuri de tranziție, între valori care mor și între altele care abia se întrezăresc. Pretutindeni și mai ales în țara aceasta e sterilitate, neputință, ură, falsificare. Valori reacționare pe de o parte, escrocherii numite de avangardă pe de alta, împiedică clarificarea atmosferei noastre literare”.

La „Cuvântul Liber” s'a adunat un grup de publiciști „cu gândul de a introduce în țara aceasta, răscolită de meschinărie, de pasiuni mici, de invidie, de ură, puțină lumină europeană”.

Cât de departe este d. Camil Petrescu de acest ideal!

MISCAREA LITERARĂ (12 Septembrie). — D. I. Biau publică un articol informativ, despre activitatea lui Ion Slavici la Academie. Din acest articol aflăm că marele scriitor Slavici era membru corespondent al Academiei — la Secția „istorică, nu literară”.

Subt titlul: „Cu ocazia sosirii d-lui Panait Istrati în țară”, revista d-lui Rebreanu spune:

„Sosind în țară, mânat de pioase datorii familiare sau chiar și de interese politice, n'am avut nimic de obiectat asupra actului d-lui Panait Istrati; ba chiar ne pare bine că nu ne-a uitat, acum când vine din Apusul ce l-a făcut glorios”.

Adică cum vine asta?

D. Panait Istrati sosește în țară „mînat de pioase datorii familiare sau chiar și de interese politice”. Iar „Miscarea Literară” se simte datoră, cu această ocazie, să declare că... n'are nimic de obiectat. Dar ce s'ar putea obiecta?

Obiecții se pot ridica asupra părerilor unui scriitor, nu asupra itinerariului său. Geograficește, d. Panait Istrati este invulnerabil...

În acest cadru cronologic, d-nii Pillat și Perpersiciu au făcut loc cu un spirit extrem de larg și străin de orice pătimas sau ingust exclusivism dogmatic, la tot ce li s'a părut individualitate poetică, indiferent de curente sau școli. Tradiționalismul elastic și modernismul extrem, sunt ast-

Octav Botez

fel reprezentate în această antologie, în care poezii atât de deosebiți ca Goga și Bacovia, sau Codreanu și Blaga figurează alături.

Aceasta ar fi constituit desigur un remarcabil merit al ei, dacă toleranța, ca să nu spunem bunăvoința estetică

În numărul închinat memoriei lui Ion Slavici, d. Lovinescu — batjocorindu-l pe marele defunct — a găsit prilejul să-și facă reclama pentru „Istoria civilizației române moderne (vol. II)”. Ziarul „Viața Universitară” a remarcat cu desgust acest lucru.

Iată cum răspunde „Mișcarea literară”:

„Viitorul nostru confrate (căci dela un tânăr ce face o distincțiune atât de judicioasă între interesul public și cel privat nu ne putem aștepta decât ca să se destine carierei literare) ar fi dorit probabil ca un ziar literar ca Mișcarea să se ocupe cu numirea moașelor comunale, cu sau fără diplomă sau cu ultimul volum al isprăvilor lui Tomescu din colecția de documente ce a ilustrat o vară întreagă, pragmatic adevărata istorie a civilizației noastre moderne”.

Dar nu-i vorba: pentru ce vorbește d. Lovinescu de propria-i operă (d-sa, în lipsă de admiratori, are dreptul să-și facă singur reclama). Ci-i vorba de locul și de momentul ales pentru această reclama. Carul funebru are menirea să poarte coroane mortuare, nu așeze de reclama literară — chiar când acestea sunt opera literaților, care își iau și rolul de afișeri.

TARA NOASTRA (13 Septembrie). — D. Rusu Șirianu se ocupă, și d-sa, despre mult desbătută chestiune a subvenției teatrale.

„Măsura de subvenționare a scenelor particulare, spune d. R. Ș. — atât timp cât este în interesul neal al literaturii dramatice originale, iar nu al actorului (care deschide o altă problemă, dintr'un alt domeniu) este bine venită și inițiatorii merită toată lauda. Prin urmare, în acest sens trebuie reglementată cu strictețe”.

„Cât despre alarma scriitorilor, ca apărători ai intereselor cărții, deci ai cititului, ea este perfect legitimă. Dar iată de ce, și în ce sens:

„E indiscutabil că la noi (printr'un ciudat capriciu al împrejurărilor) muzica, pictura, teatrul, mai cu seamă teatrul, au avut norocul unei disproporționale protecționism din partea statului. E de prisos să repetăm lucruri atât de cunoscute asupra milioanele vârsate în turnurile de propagandă și subvenții, în raport cu nimicul dat pentru sprijinul cărții”.

„Cartea, literatura, a rămas mereu cenușăreasa desculă, despletită și tristă la gura sobei, în timp ce surorile ei, de mai mică însemnătate spirituală, au dăruit la balul vieții”.

„Ei bine, măsura recentă a fost un simplu prilej, la care, făcându-se încă odată constatarea unei atât de nedrepte disproporții, glasurile legitime ale scriitorilor s'au ridicat, îndreptând în sensul de mai sus o întrebare dureroasă:

„Și cartea?”

Dar discuția nu-i închisă. — M. Sv.

LES NOUVELLES LITTERAIRES (No. 151, 1925).

Despre scriitorul spaniol Enrique Gomez Carrillo, scrie Gaston Leroux, bazat pe amintiri personale și alte cercetări anterioare. Cunoscut în Franța tot cât și în țara sa, Carrillo este privit de compatrioți ca un rival al lui Pierre Loti, ca un emul al lui Maurice Barrès. Opera lui dovedește totuși darul pictural, excesiv desfășurat, al celui dintâi, împreună cu sensibilitatea extremă a celui de al doilea. Cu toate acestea personalitatea lui rămâne întreagă. Evident că, la fel cu un Henric Heine, el a primit o covârșitoare influență franceză, poate și din cauza numeroaselor prietenii și cunoștințe din această literatură: Paul Adam, Jean Lorrain, Alfred Capus, Stuart Merrill, Georges Courteline; printre cei mai îndepărtați: Jean Moréas, Verlaine, Catulle Mendès. Astfel, deși mare scriitor al Spaniei, Leroux îl socotește în același timp și mare scriitor al Franței. Maeterlinck l'a fixat chiar, ca pe cel mai bogat temperament: melancolic, narativ și stăruitor ca Stendhal; speculativ și documentat, ca Taine; fatalist, po-

somorât, pictural, melancolic și vag ca Loti; sensibil, visător și subtil, ca Gérard de Nerval; combativ, practic și modern, ca Jules Huret.

Celebra lui operă: „Evanghelia amorului”, are o acțiune amplă, cu desfășurarea energică a unei idei pasionale. În Bizanț, în epoca unei cuceriri catalane, eroul, devenit, prin desgustul desfrăului, anahoret sălbatec, se face, în mod succesiv, apostolul exaltat al fanatismului religios și în urmă apostol al amorului adevărat, amorul de esență divină, amorul pur.

Această din urmă transformare nu trebuie să surprindă pe nimeni. Pelerinul nostru pasionat se odihnește. Trebuie să notăm totuși că dela Lucrețiu nimeni n'a proclamat cu atăta autoritate că „amorul este răspântia în care se întâlnesc, se cristalizează, toate reacțiunile omenești”. Adevărul acesta Lucrețiu l'a proclamat numai, pe când Gomez Carrillo l'a demonstrat cu multe surse de observațiuni și cunoștințe. El este încă, prin cunoașterea aprofundată a tuturor scriitorilor mistici, cel mai inițiat în toate formele pasiunii, a cărei descriere realistă, printr'o imitare a lui Kant, ar fi putut s'o întituleze: „Critique de l'Amour pur”. În această carte, Carrillo, observator al tuturor inimilor, este tălcuitorul tuturor religiunilor, filozoful analitic al tuturor formelor amorului, care într-o sinteză finală stabilește, precizează și explică omul și universul. Un mesager al unei adevărate experiențe.

Romancier cu aceeași viață de aventurier ca a lui Jac London, este și americanul Floyd Dell, cărula-i închină un articol în numărul acesta, Simone Tery. Fost lucrător într-o fabrică de bomboane, într'un atelier de litografie, într'o imprimerie, etc., Dell a fost în timpul războiului propagandist socialist și director al ziarului „The Masses”, după care, cu „Maon Calf” („Un fenomen”) i s'a deschis calea către literatură. Ceeace isbutește să realizeze Dell în opera sa este mai întâi de toate „omul”, cu veșnica lui pornire către un țel sau altul, pe care autorul îl privește cu dragoste, pe care-l mustră, dar cărula e gata să-l ierte.

CANDIDE (No. 77, 1925). — Adolphe Brisson a murit. Cine a fost Brisson ne-o spune articolul lui Léon Treich. Născut la 17 Aprilie 1860, la Paris, — Parisul acesta pe care Brisson îl iubea atât de mult, pe care-l cunoștea atât de bine și pe care îl evoca în romanul „Florise Bonheur”, — Adolphe Brisson era fiul lui Jules Brisson, un mare ziarist, care întemeiasse în 1883, cunoscuta revistă „Les Annales”. Într'a timpuriu în redacția ziarului „Le Temps” după care urmează, în 1895, pe tatăl său la direcția „Annales”, care erau unul din cele mai citite magazine de literatură din Franța, și cărula a căutat, ajutat de soția sa — Madeleine-Yvonne-Sarcey — sau „Cousine Yvonne” — să-i dea popularitatea de care se bucură azi.

La „Annale” Adolphe Brisson a urmat tatălui său, la „Le Temps” a luat locul lui Francisque Sarcey, pe care l-a ocupat aproape timp de douăzeci de ani. În afară de două volume de critică dramatică, reunite sub titlul „Le théâtre”, Adolphe Brisson a mai publicat un număr de opere, culegeri de anchete din ziarele „Le Temps” și „Le parti national”; cronici: „La comédie littéraire”, „Un coin du Parnasse”, „Les Prophètes”, „L'Envers de la gloire”, „Portraits intimes”, „Nos Humoristes”, „Pointes sèches”, Scènes et types de l'Exposition”; două librete de operă: „Caprice de reine” și „Vendée” (scrise în colaborare cu Charles Foley) și în sfârșit un roman „Florise Bonheur”, minunată descriere a unei mici lucrătoare parisiană. A fost mult timp, președinte al Asociației criticilor dramatici și muzicali și era comandat al legiunii de onoare. De notat că noul titular al „cronicei dramatice” din „Le Temps” este Pierre Brisson, fiul dispărutului, care va lua cândva, după Madeleine-Yvonne-Sarcey și direcțiunea lui „Les Annales”. — George Baiculescu.

Adeverul DUMNEATA
BONUL
CARTII

*Și iarna, când frunzișul
Nu le mai tulbură și nu le umilește,
Mai îndrăznesc privesc, crezându-se stăpân
Dar strălucirea albă a zăpezii
Le 'neacă și holbarea neagră
A lor le biruiește.*

(Scorburi).

Între poezii din generația nouă, d-l Barbu e apreciat de unii critici ca având nu știu ce originalitate și violent elan cosmic. Poezia lui înedită „Uvenderode” însă (citez din ea versurile inițiale):

*La răpa Uvenderode,
Ce multe gasterovod
Supra sexuale
Supra muzicale.*

*Gasterovod,
O, limpezii rapsozi!
Moduri de ode;
Ceruri — eșarjă;
Antene în harjă,*

*— Uvenderode,
Peste mode și timp;
Olimp.*

oricât de izbitor ar fi noutatea acestui dadaism autohton, inspirat de Tristan Tzara sau Philippe Soupault nu poate stărni, mi se pare decât zămbetul.

Dintre poezii de tot tineri, d-nii Baltazar și Fundoianu sunt după cât se vede singurii, care din cauza meritelor lor neobcinate, au beneficiat de dispensa de stagiu.

Dar poezia de spital, funebură și scântecitoare a celui

dintâin, cu melodii ei galbene, admirate de d-l Lovinescu, cuprind versuri ca acestea:

Continuarea în pagina VIII-a